

7. SINIF 1.ÜNİTE: GÜNEŞ SİSTEMİ VE ÖTESİ

1. Bölüm: Uzay Araştırmaları:

- * Gök cisimlerini inceleyen bilim dalına "gök bilimi" (astronomi) denir.
- * Bu alanda çalışan kişilere ise "gök bilimci" (astronom) denir.
- * Çeşitli araçlarla uzaya çıkılmasını sağlayan ve uzayda yapılan araştırma sonuçlarını Dünya'ya ulaştıran teknolojilere "uzay teknolojileri" denir.

Uzay Roketleri: Roketler genellikle bir uzay aracını atmosferin dışına taşımak için kullanılmaktadır.

NOT: Uzay roketleri günümüze kadar tek kullanımlıktı. (geri dönemezdi) Günümüzde ise geri gelebilen, tekrar kullanılabilen, insan taşıyabilen roketler geliştirilmektedir.

Uzay Mekikleri: Uçak gibi manevralar yapabilen, tekrar yere inebilen ve defalarca kullanılabilen uzay araçlarıdır. Genellikle astronotların uzay istasyonuna gönderilmesi için kullanılırlar.

NOT: NASA'nın Challenger uzay mekiği dokuz kez başarılı bir şekilde Dünya'ya dönmüş ancak onuncu uçuşunda kalktıktan kısa bir süre sonra infilak etmiştir. Bu kazada yedi mürettebat ölmüş.

! 1984 yılında Challenger uzay mekiği ile araca bağlı olmadan ilk uzay yürüyüşü yapılmıştır.

Youtube / Instagram
Elif Öğretmen ile Fen

Uzay Sondaları: İnsansız uzay araçlarıdır. Bir gök cismini incelemek için gönderilir. Gök cisminin yanından uçarak, yörüngesinde dolanarak ya da üzerine inerek elde ettiği verileri gönderebilir.

Yapay Uydular: Dünya'nın ya da başka bir gezegenin yörüngesine yerleştirilen uzay araçlarıdır. Haberleşme, gözlem, T.V. yayını, hava durumu tahmini, GPS (Küresel konumlama sistemi)... alanlarında kullanılır.

! TÜRKSAT 3A } aktif haberleşme
TÜRKSAT 4A } uydularımız
TÜRKSAT 4B }
TÜRKSAT 5A }
GÖKTÜRK 2 } aktif gözlem
RASAT } uydularımız
GÖKTÜRK 1 }

Görevini tamamlayan
artık kullanılmayan
uydularımız ⇒ TÜRKSAT 1B } haberleşme
TÜRKSAT 1C } uyduları ve BILSAT } gözlem
TÜRKSAT 2A } uydusu

* İlk gözlem uydumuz ⇒ BILSAT

Türkiyede tasarlanıp üretilen ilk gözlem uydumuz ⇒ RASAT

Youtube/instagram
Elif Öğretmen ile fen

Uzay Teleskopları: Uzay rocketi ya da uzay mekiği yardımıyla yörüngeye yerleştirilen ve uzak mesafeli gök cisimlerinden bilgi almayı sağlayan güçlü gözlem araçlarıdır. En büyüğü Hubble uzay teleskobudur.

Uzay İstasyonları: Uzayda bilim insanlarının yaşayıp deneyler yapabilecekleri büyük merkezlerdir. İlk kısmı 1998 yılında fırlatılan ve 16 ülke tarafından inşa edilen uluslar arası uzay istasyonu (ISS) en büyüğüdür. Haziran-2021'den itibaren Çin uzay istasyonu da göreve başlamıştır.

* ISS ülkemiz üzerinden geğerken parlak bir ışık şeklinde, teleskop kullanmadan gözlenebilir. Dünya üzerinde ortalama 400 km yükseklikte uçarak yaklaşık her 90 dakikada bir Dünya etrafındaki turunu tamamlamaktadır.

* Uzay araştırmaları sonucu üretilen birçok araç günümüz teknolojisinde farklı alanlarda kullanılmaktadır.

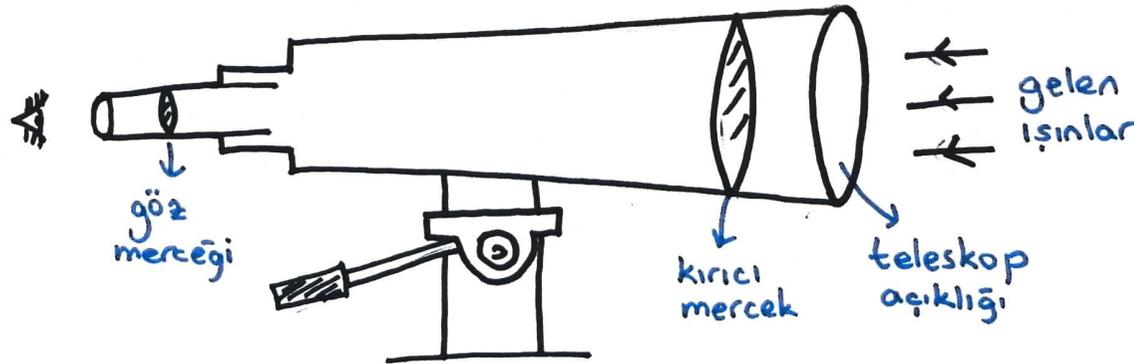
- MR cihazı
- Şeffaf diř teli
- Cep telefonu
- Kalp pili
- Navigasyon
- Duman dedektörü
- Yanmaz kıyafetler
- Telsiz sistemi
- Teflon
- Yalıtım malzemeleri
- Alüminyum folyo
- Tükenmez kalem
- Temassız termometre
- Şarjlı aletler

Youtube/instagram
Elif Öğretmen ile Fen

Uzay Kirliliği: Dünya çevresinde farklı yörüngelerde dolaşan ve herhangi bir işlevi olmayan uydu, roket parçası, yakıt tankı, ... v.b. cisimlerin tümü uzay kirliliğine neden olmaktadır.

TELESKOPLAR:

- * Gök cisimlerini incelemek için kullanılan araçlara "teleskop" denir.
- ! İlk teleskop Hollandalı gözlükçü Hans Lippershey tarafından icat edilmiştir. 1609 yılında Galileo bu teleskobu geliştirerek astronomide kullanmaya başlamıştır.
- * 1668 yılında Newton aynaların büyütme özelliğinden yararlanarak aynalı teleskobu tasarlamıştır. (Newton teleskobu)
- * Farklı çeşitlerde teleskoplar vardır. Optik teleskoplar (aynalı, mercekli, aynalı ve mercekli), Radyo teleskobu, kızılötesi teleskoplar, ... v.b.

- Basit bir mercekli teleskop -

Youtube / Instagram
Elif Öğretmen ile Fen

GÖZLEMEVİ (RASATHANE):

- * İçinde büyük teleskopların yer aldığı gözlem merkezleridir.
- * Gözlemevi kurulacak bölgeler bazı kriterlere göre seçilir.
  - Işık kirliliği düşük (şehirden uzak) bir bölge olmalı.
  - Deprem riski düşük bir bölge olmalı.
  - Güneşli gün sayısı fazla, nemi az bir bölge olmalı.
  - Yüksek bir bölge olmalı.

! Günümüzde atmosferin olumsuz etkilerinden kurtulmak için teleskoplar uzaya yerleştirilmektedir. En büyük uzay teleskobu Hubble'dır.

Türk - İslam Gökbilimcileri:

CACA BEY → Cacabey Medresesi
(Dünya'nın ilk gök bilimi okulu)

ULLŪG BEY → Semerkant'ta gözlem evi
ilk kapsamlı yıldızlar cetveli

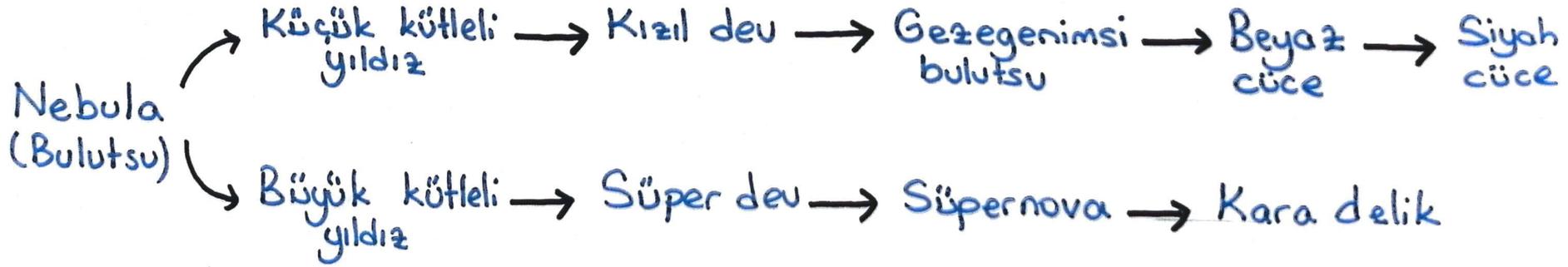
ALİ KUŞÇU → Ay'ın ilk haritası
İstanbul'un enlem-boylam
derecesinin belirlenmesi

Youtube/instagram
Elif Öğretmen ile Fen

2. Bölüm: Gök Cisimleri

YILDIZLAR:

- * Uzayda belirli bölgelerde yoğunlaşmış gaz ve toz parçalarına "bulutsu" (nebula) denir.
- ! Bulutsular, yıldız oluşumunun gerçekleştiği alanlardır.
- * Karanlık bulutsular, yansıma bulutsuları, gezegenimsi bulutsular, salma bulutsuları... gibi çeşitleri vardır.
- * Yıldızların da tıpkı insanlar gibi bir yaşam döngüsü ve ömrü vardır.
- ! Büyük kütleli yıldızlar daha kısa, küçük kütleli yıldızlar daha uzun süre yaşar.

- * Kara deliklerde çok büyük miktardaki madde çökerek çok küçük bir alana sıkışmıştır. Bu yüzden etrafındaki her şeyi hatta ışığı bile kendi merkezine çeker.
- NOT:** 2019 yılında Dünya'nın farklı noktalarındaki 8 radyo teleskobun verileri birleştirilerek ilk kez bir karadeliğin fotoğrafı çekilmiş oldu. Bu kara delik bizden yaklaşık 55 milyon ışık yılı uzakta bulunan Messier 87.

Yıldız Çeşitleri:

* Yıldızlar doğal ısı ve ışık kaynağıdır.

Dünya'dan bakıldığında ışıkları titreşimli görünür.

Farklı büyüklükte ve farklı sıcaklıkta yıldızlar vardır.

Yıldızların rengini sıcaklıkları belirler.

Çok sıcak yıldızlar : Mavi

Orta sıcaklıktaki yıldızlar : Sarı

Sıcaklığı en düşük olan yıldızlar : Kırmızı

Güneş orta sıcaklıkta bir yıldızdır.

* Bazı yıldızlar yeryüzünden bakıldığında bir grup halinde görünür.
Bunlara "takım yıldızları" denir.

Ör, Büyük ayı, Küçük ayı, Avcı, Ejderha, ...

* Yıldızların birbirinden uzaklığı çok çok fazladır. Dünya'da kullandığımız uzunluk birimleriyle ifade edilmesi oldukça zordur. Bu nedenle "ışık yılı" denilen bir uzunluk ölçüsü kullanılır.

* 1 ışık yılı, ışığın bir yılda aldığı yolu temsil eder.

NOT: Işık, bir saniyede yaklaşık 300.000 km yol alır.

Youtube/instagram
Elif Öğretmen ile Fen

Galaksi (Gök ada)

- * Yıldızlar, bulutsular, gaz ve toz bulutları, gezegenler, gezegenlerin uyduları, asteroidler, ... kütle çekimi etkisiyle bir arada bulunarak galaksileri oluşturur.
- * Hubble teleskobu ile yapılan gözlemler sonucu uzayda farklı yapıda galaksiler keşfedilmiştir.

- ! Dünya'nın da içinde bulunduğu Samanyolu galaksisi sarmal bir galaksidir. Dünya, samanyolu galaksisinin Avcı kolu üzerinde bulunur.
- * Samanyolu galaksisine en yakın galaksi Andromeda galaksisidir. (Dünya'dan 2,5milyon ışık yılı uzaklıkta)
- * İçerisinde tüm galaksilerin ve tüm gök cisimlerinin bulunduğu sisteme "Evren" denir.
- * Uzay, evrenin Dünya dışında kalan bölümüdür.
- ! Evrenin oluşumu "Büyük patlama" (Big bang) teorisi ile açıklanmaktadır.

Youtube/instagram
Elif Öğretmen ile Fen

Soru: I. Aynalı
II. Mercekli
III. Radyo dalgalı

Yukarıda verilenlerden hangisi ya da hangileri teleskop türlerine örnektir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız III
C) I ve III
D) I, II ve III

Soru: Bir yıldızın yaşamı siyah cüce, nötron yıldızı ya da kara delik olarak son bulabilir.
Bunu belirleyen ilk etken aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yıldızın yaşam süresi
B) Yıldızın içerdiği elementler
C) Yıldızın başlangıçtaki kütlesi
D) Yıldızda yaşanan süpernova patlaması

Soru: Aşağıdakilerden hangisi rasathanelerin kurulma yerlerinin seçiminde dikkate alınan şartlar arasında yer almaz?

- A) Hava olayları
B) Bitki örtüsü
C) Işık kirliliği
D) Sismik hareketlilik

Soru: Amerikalı gök bilimci Edwin Hubble samanyolu galaksisinden başka galaksilerin olduğunu ve galaksi kümelerinin birbirinden hızla uzaklaştığını keşfetti.
Bu keşfe dayanarak;

- I. Evren genişlemektedir.
II. Evren geçmişte şimdikinden daha küçüktür.
III. Evren durağandır, bir başlangıcı yoktur.
çıkarımlarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) II ve III
D) I, II ve III

Şimdi, etkileşimli etkinlikler ile öğrendiklerini pekiştirebilir, Türkiye sıralamalı online denemeler çözebilir veya Güneş Sistemi ve Ötesi kapsamlı Milyoner oyunu oynayabilirsin. Aşağıdaki görsellere tıklaman yeterlidir.

1. ÜNİTE GÜNEŞ SİSTEMİ VE ÖTESİ

- Uzay Araştırmaları
- Gök Cisimleri
- Sınıf İçi Oyunlar
- Deneme Sınavları
- Türkiye Sıralamalı Online Deneme Çöz

